

Spiritualita Benediktovy řehole

Benedikt z Nursie žil v letech 470-543 n.l. a je podle tradice autorem dnes zvané Benediktovy řehole, která řídí život mnichů v klášteře, podle legendy založený roku 529 na Montecassinu¹.

Tento článek je pokusem o teologické vymezení pojmu křesťanské spirituality na základě knih (McGrath 2001), (Carson 2008), a potom na základě tohoto vymezení o pohled na Benediktovu řeholi (BR) a přemýšlení, jak můžeme Benediktovy výzvy ke spiritualitě vztáhnout na dnešní dobu. Článek nalézá inspiraci v knize (Grün, Seufferling 2000), která také přemýšlí o výzvách Benediktovy řehole pro dnešní spiritualitu. Protože Benediktova řehole je napsána mnichům žijícím v klášteře, tento důraz je vyvážen knihou (Stevens 1993), která trvá na tom, že Boha mohou plně prožívat a sloužit mu všichni lidé, ať jsou kdekoli.

1 Teologické vymezení pojmu spiritualita

Protože teologie vytváří rámec, do kterého lze křesťanskou spiritualitu zasadit², věnujme se nejprve teologickému zakotvení křesťanské spirituality³. V Apoštolském a Nicejsko-Čaihradském vyznání křesťanské víry je Starému zákonu věnována pouze jediná věta: „Věřím v (jediného) Boha, Otce všemohoucího, stvořitele nebe i země (, všeho viditelného i neviditelného)“. Proto bychom mohli mluvit o přispění Starého zákona ke křesťanské teologii jako o teologii stvoření.

Pod stejným názvem, „Teologie stvoření“, prezentují autoři (Grün, Seufferling 2000) teologii Benediktovy řehole (BR), nicméně neomezují se jen na Starý zákon – v jejich vnímání je v teologii stvoření zahrnuto vše, co se se stvořením děje, od počátku stvoření, přes pád stvoření, vtělení Ježíše Krista, seslání Ducha svatého, a nakonec završení údělu stvoření podle dokonalého Hospodinova plánu. Možná bychom spíše než o teologii stvoření mohli mluvit o „velkém příběhu Bible“ nebo o „hlavní dějové linii Bible“, která je sama dobrým rámcem křesťanského svědectví⁴. Dobré označení by mohlo také být **rámec křesťanské spirituality**:

R1) Stvoření. Bůh stvořil tento svět jako dobrý a stvořil člověka ke svému obrazu.

Máme o tento svět zodpovědně pečovat jako správci, nemůžeme se tedy od světa oddělovat⁵. Na základě Genesis 1 až 4 víme, že náš život je určen vztahy k Bohu,

¹Viz Wikipedie, heslo: Benedikt z Nursie.

²(McGrath 2001, 47-51).

³Podle (McGrath 2001,51-58) bychom se měli vyvarovat dvou nebezpečí, která spočívají v jednostranné zaměřenosti: 1) je nebezpečím natolik se soustředit na intelektuální spleť, že ztratíme ze zřetele vztahové stránky křesťanské víry; 2) je nebezpečím, že vědecká objektivita povede k oslabení pouta mezi teologií a modlitbou (vědecký přístup k teologii vede k odstupu, kdežto modlitba vede k silnému přimknutí a sjednocení s Bohem). J.I.Packer (McGrath 2001,58) zdůrazňuje, že dobře pochopená teologie je vztahová a vede k důvěře Bohu, lásce k Bohu, uctívání a poslouchání Boha, slavení Boha a sloužení Bohu v jeho přítomnosti.

⁴Na základě (Carson 2008,44-59), (McGrath 2001,61-120).

⁵(Carson 2008,45-46), (McGrath 2001,61-68).

sobě samému, stvoření a druhým lidem⁶.

- R2) Pád.** Lidé se vzbouřili proti Stvořiteli, a tak otevřeli bránu, skrze kterou vešlo do světa porušení a bolest. Boží obraz v lidech i ve stvoření se porušil. Lidská povaha po pádu vyžaduje lékaře, protože není zdravá⁷. Rozbití našeho vztahu k Bohu vede ve svém důsledku k rozbití jakéhokoli vztahu⁸. Jak my lidé, tak celé stvoření procházíme utrpením a porušením.
- R3) Smlouva a řád.** Bůh si přesto povolává národ Izrael, aby v jejich životě budoval dobré věci a nesl toto dobro do celého světa. Boží lid má patřit Bohu v každém rozměru své existence: ve svých morálních rozhodnutích, v tom, co jedí a pije, kde žijí, ve všech svých vztazích, ve chvále i liturgii⁹.
- R4) Ježíš Kristus je vtělením Boha.** Ježíš Kristus byl plně Bohem i plně člověkem. Protože byl a je Bohem, poznáváme v něm Boha nejplněji (Koloským 1,15; Židům 1,3). Protože byl a je plně člověkem, rozumí našim slabostem a dokáže nám pomoci¹⁰. Je také plně lidským, takže my dokážeme rozumět jemu i jeho výzvám k následování.
- R5) Vykoupení.** Ježíš sám řekl, že jeho smrt je výkupným za mnohé (Matouš 20,28), základem pro odpuštění hříchů nás lidí – skrze jeho smrt byl pohlcen Boží hněv do osoby Božího Syna místo nás (Římanům 3,21-26)¹¹.
- R6) Pokání a zmocnění Duchem Božím.** „Duch svatý se na naše lidstvo vyřinul novým způsobem, abychom se před zrakem Božím stali novými na celém světě“¹². Duchem Božím jsme zmocňováni k nové kvalitě života, etice vděčnosti za vykoupení, kdy se učíme žít opět k obrazu Boha. Chceme se podřídit Ježíši Kristu.
- R7) Završení.** Vykoupení už sice získáváme skrze víru, ale v tomto světě žijeme v napětí mezi „už ano“ a „ještě ne“ – jsme na cestě do nebeského Jeruzaléma, máme naději na město, ve kterém bude přebývat Bůh a jeho stoprocentní spravedlnost¹³. Až tam bude stvoření porušené pádem plně proměněno.

⁶Např. (Grün, Seufferling 2000,52): Duchovní život je pro Benedikta životem bdělosti a zácviu v navazování vztahů – vztahu k sobě, k Bohu, tvorstvu a lidem. Také (Fajmon 2020,4-5).

⁷(McGrath 2001,72).

⁸(Carson 2008,46-49).

⁹(Carson 2008,50).

¹⁰Viz (McGrath 2001,85-94).

¹¹(McGrath 2001,76-85) mluví o diskusi o Trojici v historii církve, ze které si nicméně můžeme velmi praktickou věc, a sice trojí využití pro rámec naší spirituality: Bůh Otec stvořil tento svět (bod 1 tohoto přehledu), Bůh Syn tento svět vykoupil (bod 5) a Duch svatý nás zmocňuje, obnovuje k novému životu (bod 6).

¹²(McGrath 2001,79) cituje Ireneu Lyonského z jeho díla Doložení kázání apoštolů.

¹³(McGrath 2001,112-120) mluví o završení naší víry v plnosti v nebeském Jeruzalémě.

2 Některé aspekty poselství Benediktovy řehole

Prolog a Oddíl 1: Závazek. Benedikt začíná sva pravidla prologem, kde apeluje na to, abychom v následování Krista vstoupili do kláštera, že to jediná pravá cesta plného následování.

Můžeme s ním souhlasit v tom, že na naší cestě následování Krista nás čeká závazek – ovšem je třeba říci, že tento závazek Ježíši Kristu nemusíme chápat výhradně jako klášterní službu. Právě naopak: plné zapojení v tomto světě nás vede k řadě závazků na tom místě, kde se právě nacházíme.

I když není nutné rozdělovat mnichy šestého století na vhodné a nevhodné, dostatečné a nedostatečné, přesto Benedikt přináší výzvu: naše cesta následování Krista, naše cesta spirituality má být cestou závazku. Při pobytu v klášteře se závazek dříve týkal dodržení řehole (například BR) – k podobnému závazku nás Ježíš Kristus volá v každé oblasti našich vztahů.

Mohli bychom je označit jako různé **roviny vztahů**:

A) rodina: Manželství či rodina je určitým klášteřem, kde jsme uchráněni některých tlaků a dostáváme dary, které bychom jinde nezískali. Tento „klášter“ je také trvalým celoživotním závazkem.

B) sousedé a přátelé: I v klášteře vznikají vztahy mezi lidmi zpřízněnými místně či zájmově. Ani vztahy v klášteře nejsou uchráněny třenic a napětí¹⁴. Mezi sousedy a přáteli sice nevládne opat, který by vše řešil, ale musíme se učit přijmout jako autoritu jeden druhého, učit se odpuštění přijmout i oň žádat, a hledat a navrhnout řešení konfliktů.

Právě i vztahy se sousedy-přáteli nás učí něco o povaze závazku: „už jsem ho dlouho nepozval na večeři“, „musím se krátce zastavit a zeptat se, jak se mu daří, kdy uděláme společnou vycházku, výlet, posezení“ – prostá povaha těchto vztahů vede k tomu, že něco pro ně či s nimi prakticky děláme. Všechny naše vztahy, a na prvním místě vztah k Bohu, vedou k jistému závazku, i když nepsanému. Přijetím vztahu se zavazujeme k řádu, ve kterém se daný vztah odehrává.

C) zaměstnání: Zde lze nalézt řadu analogií k životu v řádu a závazku, životu, kde všichni jsou vyzváni k plnění povinností. Klášter, stejně jako zaměstnání, má své vedoucí a podřízené.

D) komunita spoluvěřících: Velmi podobná komunitě klášterní s jediným rozdílem, že věřící se po setkání rozejdou na různá místa a nemusí je spojoval bydlení v sousedství. Společenství těch, které spojuje cesta životem s Ježíšem Kristem. Vzájemná pomoc zde může hrát významnou roli, podobně jako pomoc mezi členy klášterní komunity.

V komunitě spoluvěřících existuje závazek jak celoživotní (vyjádřený při křtu: většinou slib věrnosti Bohu a péče o širší rodinu spoluvěřících), tak řada

¹⁴(Grün, Seufferling 2000, 61).

menších závazků, které jsou přijímány na konkrétní časové období. Nelze souhlasit s Benediktem, že pokud nežijeme za zdmi kláštera, nejsme vytříbeni žádnou životní zkušeností. Například ten, kdo nahrává shromáždění křesťanů na video, aby je pak umístil na youtube, na sebe vzal závazek pracovat v této technické činnosti po dobu jednoho roku (a je to závazek někdy i časově náročný, potřebuje se totiž naučit pracovat se softwarem, nahrávat a upravovat video, apod.). Jedná se ale o součást spirituality: svou službou pomáhá těm, kdo jsou nemocní nebo v karanténě, nebo všem, pokud jsou po dobu regionální karantény shromáždění zrušena. Tento závazek je dočasný, ale v žádném případě nemá menší váhu. Vždyť i součástí klášterního závazku byla služba v kuchyni, tj. konkrétní praktická věc, kterou potřebujeme každý den.

E) širší společnost a kultura, ale také neznámí jednotlivci: I klášter má vztahy s okolním světem: Benedikt vyzývá ke službě každému, kdo zaklepe na klášterní dveře. I život kláštera se nějak zapojuje do společnosti – chce nést a udržovat spiritualitu ve společnosti, vyjadřovat se k otázkám okolní kultury, nějakým způsobem společnosti sloužit, atd. Tento závazek služby širší kultuře čeká na každého z nás – jedná se o rozhodnutí předem, které ovšem při konkrétních kontaktech s civilizací má nejméně převídatelné výsledky.

Výčet závazků pro život v dnešním světě je nesmírný. Možná zde je skutečně důležité inspirovat se klášterem: závazky ano, ale všechny musí být ve vyváženosti a nesmí přečerpat naši kapacitu, kdy bychom je začali plnit povrchně jen z prostého důvodu jejich množství. Tedy přece jen se máme od klášterního života co učit: vyvážený život na sebe nenabere více závazků, než je schopen zvládnout. V klášteře na tuto vyváženost dohlíží opat, ve svém životě musíme v této věci dávat pozor každý sám.

Oddíl 2-5: Opat, porada, poslušnost. Tematika opata jako představeného kláštera vnáší do naší dnešní duchovnosti rozměr zodpovědnosti za životy druhých. S Benediktovými výzvami lze než souhlasit, až možná kromě výzvy oslovovat představeného slovem „otec“¹⁵. Výzva k charakteru opata bere dech:

- Vyučuj svým příkladem, spíše skutky než slovy (BR 2,11-12).
- Nedělej rozdíly mezi lidmi, jen vyzdvihuj činy poslušnosti (BR 2,16-21).
- Prokazuj pevnost (prohřešky nepřehlížej) a současně laskavost (mírnému a trpělivému jen domluv; BR 2,24-26). Napomínání pomáhá druhým a zbavuje tě i tvých vlastních chyb (BR 2,40).
- Vést duše je nesnadný úkol, musíš se umět všem přizpůsobit a přiblížit – nicméně tvým cílem je radost z jejich zdaru (BR 2,30-32).
- Nikdy nezapomeň na spásu duší, které vedeš – nenech ji zastínit věcmi dočasnými či pomíjivými, protože Bohu se budeš zodpovídat (BR 2,33-34,38-39).

¹⁵Viz Mt 23,9: Nikomu na zemi nedávejte jméno otec.

- Nebud' znepokojen skrovnějšími prostředky (BR 2,35 poukazuje na MT 6,33).

Každý z nás jsme v řadě našich vztahů „opaty různých klášterů“: v manželském vztahu jsou partneři „představenými jeden druhého“, v užší rodině rodiče opaty dětí, v širší rodině a u přátel-sousedů jsme zodpovědní jeden za druhého a inspirativní jeden pro druhého. V práci a kultuře jsou též zodpovědnosti nadřízeného či funkcionáře většinou pevně definovány, a Benediktovy výzvy je vhodně doplňují, včetně výzvy k zodpovědnosti za spásu duší, která ukazuje na finální směr naší zodpovědnosti a úctu vůči druhému člověku, který má pro Pána Boha velkou cenu. V křesťanském společenství je výzva zodpovědnosti za druhé pevně zakotvena.

Pro naše závazky připomíná oddíl opata jeden rozměr: jsme zodpovědní i za spásu duší, které vedeme (či se kterými se setkáváme) – jistě do různé míry, ale v každém z našich vztahů tato zodpovědnost též je zastoupena.

Oddíl 3 dobře ilustruje, že při zásadnějších rozhodnutích o životě v klášteře bere opat na poradu i všechny ostatní. Benedikt vyzývá, aby v důležitých věcech představený svolal poradu všech, kde má všechny vyslechnout (BR 3,1-2). Všichni vyjádří názor, ale s opatem se nepřou (BR 3,8-9 ... jsou si též vědomi rozdílu mezi názorem a vůlí vlastního srdce). Opat pak rozhodne zodpovědně, vědom si skládání účtů před Bohem a toho, že i mladí mohou říci slovo od Pána Boha (BR 3,3.11). V méně důležitých věcech stačí jen porada v užším kruhu starších.

Lze říci, že se jedná o důležitý princip v každém vztahu závazku na jedné straně a zodpovědnosti za ty, kdo se zavázali, na straně druhé. Možná je otázka, jak řešit kolize názorů mezi manželi (kde obě strany mají zodpovědnost) či přáteli (kde se zdá, že není žádný pevně ustanovený představený). Benediktova řehole může být dobrým poukazem na to, že ani jedna ze stran se nesnaží prosadit svou vůli, ale následovat Ježíše Krista. Jeho přítomnost a charakter je pevným bodem, který poskytuje kritéria ve sporných situacích.

Tedy opat zapojuje všechny do důležitých částí života, a na druhé straně (oddíl 4) se všichni mniši snaží o život poslušnosti, zejména výzev obsažených v Novém zákoně. Benedikt zde prezentuje řadu etických výzev z Nového zákona, od samotného Krista: Desatero a jeho shrnutí ve dvou přikázáních lásky (BR 4,1-8), zlaté pravidlo (BR 4,9; Mt 7,12: Co kdo nechce, aby se dělo jemu, ať sám nečiní jinému), postoj služebníka potřebným (BR 4,14-19; Matouš 25,31-46), atd.

Je ovšem překvapivé, jak málo mluví Benedikt o tom, co Ježíš Kristus udělal pro nás. Například list Efezským ve srovnání s Benediktovými výzvami působí poněkud vyváženěji, když v prvních třech kapitolách mluví o tom, co Kristus udělal pro nás (R5), abychom dobře viděli důvod své lásky k němu. A Ef 1,13-14; 2,18; 3,14-19 mluví o daru Ducha svatého a upevnění práce Ducha svatého v našem srdci (R6), o kterém 4. oddíl Benediktovy řehole mlčí. Samotný BR 4 bychom tedy mohli nazvat „poslušnost – prezentace výzev“, která tolik nezmiňuje osobnost Ježíše Krista (R4), motivy těchto výzev (R5) ani sílu k nim (R6).

V oddílu 5 o poslušnosti opět nejsou příliš zdůrazněny motivy R4 a R5 základního biblického rámce spirituality, které mluví o božství a charakteru Ježíše Krista (R4

je tedy ujištěním, že následováním Ježíše Krista následujeme toho pravého Boha, např. Židům 1,1-4), a o jeho milostivé oběti za náš hřích (R5, teologie milosti, není tolik zmíněna).

Benedikt říká: Následuj Krista. následuj i představeného kláštera jako člověka ustanoveného Bohem. Poslechni rychle – zřekni se vlastní vůle, objevuj Boží bázeň (BR 5,7-9). Poslechni radostně, bez reptání svého srdce (BR 5,18).

Rýsuje se zde jedna otázka: skutečně máme poslouchat představené bez výhrad? Částečně se jí zabýval už předchozí oddíl (poslouchej všechny opatovy příkazy, ale nenásleduj jeho špatné jednání (BR 4,61 naráží na MT 23)). Dále bychom měli říci, že pokud se představený chová podle charakteru vykresleného v BR 2, tak pravděpodobně nebude důvod jej neposlechnout, protože charakter zde vykreslený je podobný Kristovu. V případě, že „představeného“ rada (už zase přemýšlíme v řeči pěti „klášterů“ dnešního plně zapojeného života) není pro nás dobrá, měli bychom se ozvat také – říci své „zde stojím“, jako to řekl Luther, nepodvolovat se s nesouhlasem, o němž máme za to, že je oprávněný – to se právě rovná situaci, že my sami něco považujeme za natolik vážné, že k tomu chceme říci svůj názor či zaujmout svůj postoj.

Shrnutí k oddílům 2-5: Vedoucí či zodpovědná role v našich vztazích-závazcích vždy povede přes náš příklad. Na druhé straně, naše poslušnost Bohu a následování Krista se vždy projeví tak, že respektujeme řadu „nadrížených“ ve svém životě a konkrétně se podřídíme druhému člověku.

Oddíl 6-7: Mlčení a pokora. Oddíl 6 vyvažuje předchozí tři oddíly o poradě a poslušnosti – naším základním postojem má být ochota poslechnout a mlčet, protože v množství slov se často projeví hřích, a při mlčení lépe vnímáme a nasloucháme (BR 6,6: mlčet a naslouchat přísluší žáku). Rozhovor s představeným nedoprovázej žerty či rozpustilými slovy (BR 6,8).

Oddíl 6 a otázka v oddílu 5 jsou tedy dobře v rovnováze: máme se ozvat, když s něčím nesouhlasíme, ale činit to s tichostí a uctivostí – s postojem naslouchání a úsilím porozumět, vědomí si i svého sklonu ke hříchu.

Oddíl 7 o pokoře je nejdelsí a ve svých dvanácti krocích pokory bývá označován za nejdůležitější oddíl Benediktových pokynů a výzev. Částečně ovšem shrnuje vše, co bylo až dosud řečeno – daných dvanáct kroků nelze striktně chápat jako dvanáct kroků na cestě k vyšší duchovnosti, ale spíše jako dvanáct aspektů následování Ježíše Krista¹⁶. Kroky ve stručnosti¹⁷:

¹⁶BR 7,5-9 uvádí alegorický výklad Jákovova snu, který v Gn 28,12 viděl, jak andělé vystupují a sestupují po žebříku. Je potřeba říci, že vykládat toto místo jako poselství dvanácti kroků na cestě k duchovnosti nemá dobrý exegetický podklad. Spíše bychom měli říci, že Bible dosvědčuje, že Boží lidé se dopouštěli hříchu i na vrcholu svého duchovního života – např. David byl schopen vraždy jako král a představitel Izraele (2. kniha Samuelova 11), svatý Petr byl Pavlem pokárán, když nesprávně nutil křesťany z pohanů k dodržování Mojžíšova zákona (Galatským 2,11-14).

¹⁷Též prezentovány v knize (Grün, Seufferling 2000), kapitole 7: Bedlivá pozornost. Grün vidí ve slovech pokora a pozornost synonyma.

1. Stavím si před oči Boží bázeň (BR 7,10), nezapomínám na Boha, prosím v modlitbě Páně, aby se v nás naplnila jeho vůle (BR 7,20). Bázeň Boží znamená setkání s Bohem (R1: Bůh je Stvořitel, má na mne právo), spatření své hříšnosti (R2), spatření Božího zákona-řádu a své nedostatečnosti v jeho plnění (R3), spatření Krista jako nejlepší ukazatel na Boha (R4), spatření Kristova odpuštění, vykupující smrti za naše hříchy (R5).
2. Nelibuji si ve vlastní vůli a žádostech, ale následuji hlas Páně (BR 7,31-32). Kroky 1 a 2 vlastně představují prolog – vydání života Kristu v reakci na evangelium. Etika vděčnosti za vykoupění (R5): vzdávám se své vůle, následuji Kristovu vůli, což je současně už i prací Ducha svatého ve mně (R6), vědom si toho, že ve svůj čas nás Pán Ježíš chce dovést ke skutečné radosti (R7).
3. Podříd' se představenému jako zástupci Pána (BR 7,34; zmíněno v BR 2 a BR 5: člověku, který usiluje o moje nejlepší, je snadné se podřídít).
4. Bud' poslušný i v těžkostech a pronásledování, dokonce i v bezpráví. I tak se projeví vítězství Kristovy lásky (BR 7,35.38-39; Římanům 8,36-37). „Právě když se nám děje bezpráví, neměli bychom utíkat, nýbrž zůstat¹⁸“. Věrnost uprostřed pronásledování je „vrcholem ledovce“ práce Boha v nás: poznání Boha v Kristu (R4), Kristovy výkupné smrti za nás (R5), zmocňující práce Ducha v nás (R6).
5. Netaj opatovi a vyznávej před ním své špatné myšlenky a činy (BR 7,44). (Grün, Seufferling 2000, str.56) objasňuje: „Neutíkám od sebe a od pravdy o sobě. Tím, že vyjevím, co je ve mně, setrvám ve vztahu k sobě samému a dostanu se také se svou nejnvtřnější skutečností do hlubokého vztahu k druhému člověku.“ Jakubův list 5,13-16 nás vede k vyznání hříchů jeden druhému – ne s cílem nějakého hnidopišství, ale jako prosba o modlitbu, aby se některé věci v našem životě změnily. Je zajímavé, že když vyvážíme body 9,10,11 o mlčenlivosti, které budou následovat, ochotou otevřít své srdce a úctou vůči druhému, nemusí být ideálem mlčení, ale spíše sdílení životů na společné cestě.
6. Spokoj se s nízkou, podřadnou prací, považuj se za nehodného i pro to, co se ti ukládá (BR 7,49). Ani takové fáze „nechutenství“ mne nemohou odtrhnout od mého vztahu k Bohu¹⁹. Ne, že bychom nechtěli být tvořiví, ale vidíme a přiznáváme, že sami nestačíme ani na jednoduché věci a úkony – že i v nich je stín hříchu, jak říkal Luther. Kroky 3 až 6 jsou zde praktickými výzvami pro vztah mezi podřízeným a nadřízeným, zmiňovaný v BR 2 a BR 5.
7. Nejen se prohlašuj za nejubožejšího ze všech, ale mysl si to v hloubi srdce (BR 7,51). Podle (Grün, Seufferling 2000, str.56) si máme přiznat svá selhání. Kdo si myslí, že neselhal, ještě se nesetkal s Bohem.
8. Nedělej nic dalšího, než co žádá řehole a příklady otců (BR 7,55). To vlastně ukazuje na omezení svých závazků a svého životního prostoru, jak už bylo řečeno k oddílu BR 1. „Nejde o zanedbání své tvořivosti, ale o to nedělat se

¹⁸(Grün, Seufferling 2000, str.56).

¹⁹(Grün, Seufferling 2000, str. 56).

- zajímavějšími vnějšími věcmi a honbou za novinkami nevypadnout ze vztahu k podstatnému“²⁰. Zjišťujeme, že Pán Bůh po nás nic dalšího nechce, než abychom vytrvali v tom, co už děláme. Vidíme, že náš život se naplnil co do kapacity, kterou zvládneme, a že jsme aktivní ve všech oblastech, ve kterých nás volá Bůh. Nejsme dokonalí, ale nepotřebujeme další „rozptýlení“ – život se svými radostmi a výzvami nám dostačuje.
9. Braň svému jazyku v řečnění, mluv jen tázán (BR 7,56-58; také vlastně oddíl BR 6).
 10. Nebuď náchylný ke hlasitému smíchu (to dělá blázen: BR 7,59; BR 6). (Grün, Seuferling 2000, str.57) objasňuje: „Mlčenlivostí setrváváme ve vztahu tajemství Boha a jeho tvorstva, zatímco upovídánost a hlasitý smích nás často jen odvádí od sebe samých“. Možná bychom mohli dodat: mlčíme nejen ve vztahu se Stvořitelem (R1) a zákonodárcem (R3), ale i ve vztahu s Člověkem Bohem (R4), Vykupitelem (R5), Duchem Zmocnitelem (R6), Bohem Završitelem (R7).
 11. Mluv s pokornou vážností, ne hodně, nezvedej hlas (BR 7,60). Kroky 9,10,11 byly vlastně zmíněny v BR 6. (Grün, Seuferling 2000, str.57) objasňuje: Vážnost (latinsky gravitas) znamená jemnocit pro přítomného Boha. Je zajímavé, co pro nás Benedikt v krocích 9,10,11 odkrývá – styl a obsah mluvení těch, kdo prožívají přítomnost Boha a Krista.
 12. Ukazuje pokoru druhým nejen srdcem, ale i držením těla – to odráží, jak si v duchu opakuje: Pane, já hříšník nejsem hoden pozvednout své oči k nebi (BR 7,62-65). (Grün, Seuferling 2000, str.57) vysvětluje: „Dnes víme, že podle držení těla můžeme poznat, jak kdo žije ve vztahu se sebou, s Bohem a s věcmi: zda dlí ve svém středu, nebo zda upadl do beztvárnosti rozptýlení“. Opět i návaznost na bod 11: uvědomuje si, že je v Hospodinově přítomnosti, a tak zmocnění a dobré skutky plynou z Božích sil, kdežto neposlušnost a vzpoura padají na jeho hlavu. Přesto vzhledne aspoň ke Kristu ukřižovanému a vzkříšenému: Kristova oběť je dostatečná za moje hříchy, Kristův Duch mne zmocňuje k dobrým věcem, hledám sílu u něho.

Prolog a prvních sedm oddílů Benediktovy řehole mají ke zbytku jeho textu podobný vztah jako kapitoly 1-9 biblické knihy Přísloví k dalším kapitolám: vykreslují principy spirituality, které pak další oddíly jen rozpracují v konkrétních situacích.

3 Někteří další výzvy

Další čtení BR nás pozývá k podobnému přemýšlení. Vždy se můžeme učit, pokud dokážeme daný oddíl vztáhnout na svůj život v těch správných vymezeních. Zde by asi mohlo být řečeno, že nesouhlasíme s Benediktovým pohrdlivým pohledem na mnichy sarabaity (BR 1,6-12): jak prokázala reformace, uzavírat se do klášterů a vydat jeden soubor pravidel pro všechny na celém světě, kdo žijí za jejich zdmi, není cestou k vyšší duchovnosti. Měli bychom též otevřeně říci, že všechny dobré dopady tohoto kroku lze docílit

²⁰(Grün, Seuferling 2000, str.57).

i jinak, při plném zapojení v životě v tomto světě. (Stevens 1993) dobře rozpracovává a promýšlí takový život „služby Marie i rozjímání Marty“ v částech: den v práci, den s rodinou, den s opačným pohlavím, den s bratry a sestrami, den o samotě, den s bližními, den odpočinku.

Podobně je zajímavým představením Benediktovy řehole kniha (Grün, Seufferling 2000) – vybírá a komentuje výroky na témata: úcta k věcem; úcta k člověku; životní rituály; proměna utrpením a konflikty; uplatnění životní energie, které vede k radosti. To vše často z pohledu každodenního praktického života, rovněž v různých oblastech, vztazích a závazcích. Uzavírá: Benedikt nás chce vést k dobré zodpovědnosti za náš svět, za komunitu, přírodu, společnost, politiku, budoucí generace; ví, že cesta vede utrpením (Římanům 8,22), ale má naději (Římanům 8,18-21: utrpení nyní se nedají srovnat s budoucí slávou, která má být na nás zjevena)²¹.

Oddíly 8 až 20: Hodinky, modlitby, vigilie a čtení. Život v klášteře obsahoval modlitby, čtení z Bible a výkladů Bible. K vedení v modlitbách (včetně zpívaných modliteb) sloužila biblická kniha Žalmů, která se měla během každého týdne modlit a přezpívat celá²². Benedikt uspořádává celý den střídáním modlitby a práce, modlitba se děje v rámci křesťanské spirituality R1-R7, ve výkladu (Grün, Seufferling 2000, str.47):

- i) Noční bdění neboli vigilie: kohout nás budí ~ Ježíš nás probouzí ze spánku (doslova, ale také podle Efzským 5,11-14 okamžik prozření, znovuzrození? pak blízké R5).
- ii) ranní chvály ~ znamení vzkříšeného, R4,R7.
- iii) tercie ~ seslání Ducha na učedníky, R6.
- iv) sexta ~ vztyčení kříže, R4,R5.
- v) nona = devátá hodina dne ~ smrt Ježíše na kříži, R4-R5.
- vi) nešpor = dvanáctá hodina dne, hodina večerních chval.
- vii) kontemplář: dovršuje den před usnutím, odevzdává jej do Božích rukou.

Tento denní řád modliteb nejlépe koresponduje s rámcovými motivy R4-R7, tj. s obnovou věcí skrze Krista a Ducha. Je zajímavé, že tyto modlitby jsou uspořádány kolem starozákonních žalmů – ale proč ne, vždyť řada žalmů prorocky mluví o Ježíši Kristu, a Nový zákon je tak ve starozákonních modlitbách ukryt, včetně odpuštění R5, zmocnění Duchem R6 a obnovení všech věcí R7 . Při „překladu“ do našeho života, není asi otázkou, kolik časů modliteb je ideální během našeho dne či týdne, ovšem motivy R4-R7 jsou klíčově důležité, na nich stavíme svůj život. Bruce Waltke, duchovní anglikánské církve²³, poukazuje na čtyři chvílky modliteb během dne (ráno, v poledne, večer a před usnutím) též se vzorovými modlitbami, kolem kterých je postaven každý náš den. Jiní nacházejí jako nejvýhodnější ve svém týdenním rozvrhu spíše než každodenní krátká zastavení s Pánem

²¹(Grün, Seufferling 2000, str.76-77).

²²BR 18,22-23: Benedikt navrhuje strukturu dělení všech 150 žalmů do sedmi dnů.

²³Audiokurs: The Book of Proverbs, biblicaltraining.org, Courses taught by Bruce Waltke.

Bohem jedno delší zastavení, např. tříhodinové během jednoho večeru nebo o víkendu brzy ráno, kdy chválí Boha a svěřují se mu v rámci celého týdne.

Oddíly 21-30: Provinění, vyloučení, opětovné přijetí. Při samotném zorganizování klášterního života také jsou vzaty v úvahu prohřešky proti řádu či poslušnosti, vše v pravomoci opata – velmi podobné tomu, čemu dnes v křesťanském prostředí říkáme sborová kázeň. Při závažném porušení řádu i vyloučení z kláštera, opětovné přijetí je také možné poté, co došlo k nápravě neukázněného. Prostředky kázně jsou podobné slovům Ježíše Krista z Matouše 18,15-17: nejprve pokárej mezi čtyřma očima, poté pokárej přede všemi, třetím krokem je vyloučení ze společného života (nejprve od společných jídel, pak i od společných modliteb). Podobné prostředky ukáznění jsou používány i dnes ve všech mezilidských vztazích. Je zajímavé, že Benedikt navrhuje, aby člověk, kdo nerozumí závažnosti vyloučení, byl spíše zmrskán nebo potrestán půstem, a poté, co i toto selže, byl podroben ještě účinnějšímu prostředku, a sice modlitbě svých spolubratrů. Aniž by byly sděleny detaily prohřešků, Benedikt navrhuje léčbu ozdravnou i trestnou.

Využití v našich vztazích: musíme se učit čestným vztahům podle jistého řádu. Pokud tomu tak není, daný vztah musí být před námi ohraničen nebo nám odňat, aby nedocházelo k jeho poničení.

Oddíly 31-47: majetek, služba v kuchyni, služba čtení, množství a doba jídla, noční klid, péče o nemocné, pochybení ve službě. V této kategorii jsou pokyny potřebné k běžnému chodu kláštera, které jsou nezbytné při každém organizování života v komunitě. Vše má probíhat řádně, s očištěnými věcmi. Zde je zajímavé, že neexistuje soukromý majetek mnichů, bez vědomí opata nesmí sami nic přijímat ani dávat, ani knihu ani nic dalšího (BR 33,2-3; kromě postního období, kdy dokonce mají nařizeno přečíst jednu přidělenou knihu z klášterní knihovny, BR 48,14-16). Maso je něco zvláštního, co v klášteře dostávali jen nemocní (BR 36,9), což svědčí o skrovných podmínkách a střídmosti nejen opata, ale celého klášterního života. Ke službě v kuchyni (BR 35,17), ke službě lektora (= předčítače Bible, BR 38,3-4) si vyprošují bratři požehnání v modlitbě. Množství pokrmu je přiměřené, jen při větší fyzické práci opat rozhodne, co přidat (BR 39,6). Při pochybení ve službě každý ať přizná svou chybu nebo její důvody dobrovolně, při pozdějším odhalení nedbalosti nastává přísnější posouzení. Při těchto formálních pochybeních chybující mnich při vycházení všech z oratoře (místa bohoslužeb) leží na zemi před zraky všech, dokud mu opat nepožehná a neřekne, že to stačí (BR 44,1-4).

Využití v našich závazcích-vztazích: I běžné povinnosti vyžadují moudrost a požehnání a můžeme se za ně modlit, abychom v nich obstáli či učili se novým věcem. Nemocní či slabí potřebují naši zvláštní péči. Při pochybení ve vztazích-závazcích se v duchu mírnosti učíme se změnit a přijmout odpuštění či pomoc.

Oddíly 48,49,52: práce, půst a modlitba. Dobu modlitby mají bratři vyvažovat fyzickou prací, která je v létě delší než v zimě, a ukrácená snad jen v postním období, kdy je více času vyhrazeno k modlitbě a čtení. Modlitební oratoř slouží k modlitbám pravidelným i výjimečným a má být udržována v tichu.

Využití v našich závazcích-vztazích: Naše duchovnost musí být vyvážena zapojením do tohoto světa. Rozjímání Marty musí být prostrídáno se službou Marie. Máme se zapojit do fyzické práce či služby, která slouží druhým.

Oddíly 50,51,53-57, 67: Kontakty s hosty kláštera, cesty mimo klášter. Ani mimo klášter nemají mniši zanedbávat své modlitby a bohoslužby, kdekoli jsou. Na krátké cestě mimo klášter v rozsahu menším než jednodenním nesmí jít. V hostech přijímáme Krista a jednáme s nimi s pokorou²⁴. V kuchyni se koná služba pro hosty připravená kdykoli obsloužit. Dary do kláštera přicházejí skrze opata, který má právo předat věci i jinému mnichovi-bratrovi než skutečnému příjemci, i kdyby je poslali vlastní rodiče. Každý má maximálně dvojitý oděv, na cestu mimo klášter dostane lepší oblečení. Opat může pozvat ke svému stolu hosty i jakéhokoli bratra. Odborníci v klášteře se nemají povyšovat, jinak jim bude jejich odbornost odňata.

Využití: I při povinnostech nepravidelných či výjimečných si udržujeme svůj vztah k Bohu, a všechny své závazky si s sebou neustále neseme. Učme se přijímat nenadálé úkoly s pokorou a pravidelností.

Oddíly 58-66,68-73: přijímání a ustanovení mnichů, opata, kněží, převora, fortnýře, vzájemná pokora a horlivost. Zájemci o život v klášteře během prvního roku třikrát potvrdí svůj slib, a až poté jsou přijati (přijetí řehole je vážné rozhodnutí, protože pak už ji nelze později odmítnout). do kláštera může vstoupit i kněz, ale podřizuje se řeholi jako všichni ostatní. V klášteře může hostovat i cizí mnich, bude-li shledán hoděn, aby zůstal natrvalo. Lze mu to nabídnout (BR 61,9: Má se i přemlouvát k tomu, aby zůstal, aby jeho příklad vychovával ostatní). Pořadí v komunitě je určeno podle doby strávené v klášteře. Přesto při volbě opata může být zvolen kdokoli nezávisle na pořadí. Několik děkanů (každý se zodpovídá nad deseti lidmi) je lepší než jeden převor (aby nezpyšněl); ale možná je i schůdné, aby opat zvolil svého převora-zástupce při poradě starších, aby bylo jasné, že převor je mu podřízen. Fortnýř musí být u brány i v cele, aby vždy u brány někdo byl. Bratři se mohou vzdát náročného úkolu, ale jsou připraveni v něm vytrvat, pokud si to opat dále přeje. Mniši nemohou své spolubratry ani hájit, ani trestat. Ve vzájemných vztazích ať vládne úcta, v pokoře pokládejte druhého za přednějšího.

Využití: Přemýšlejme o sobě střízlivě: pro svůj život potřebujeme službu druhých, tak se tedy učme je ctít a respektovat. Žijme svůj život před Boží tváří. Nehledejme své naplnění ve svých činnostech a vztazích, ale skrze službu ve svých závazcích a vztazích hledejme své naplnění v Bohu²⁵.

²⁴(Stevens,1993), kapitola 1) si pokládá otázku, zda je ideální vidět v nadřízeném či v hostu Krista. Uzavírá, že důvodem, proč ve svém nadřízeném chce vidět především skutečného nadřízeného, v podřízeném skutečného podřízeného a v hostu skutečného hosta, je důvod lásky: nechce předstírat, že namísto konkrétního člověka vidí Ježíše. Vyzývá ovšem jen k malé změně: nepředstavujme si, že naším bližním je Ježíš. Přistupujme k bližnímu právě takovému, jaký je a co potřebuje – a to vše před tváří Ježíše, který je našemu setkání přítomen.

²⁵Variace na výrok v (Stevens 1993, kapitole 1): Skrze víru v Boha nenajdeme uspokojení ve své práci, nýbrž skrze své zkušenosti s prací najdeme své uspokojení v Bohu. Je to jemný, ale znatelný rozdíl víry.

Seznam literatury:

- (BR)** Text Benediktovy řehole, pdf materiál online, ze stránky (1.11.2021), 60 stran (při zadání do vyhledávače: Klášter Vyšší Brod, Benediktova řehole pdf).
- (Carson 2008)** Carson, D.A.: Christ and Culture Revisited. Eerdmans 2008, 243 stran.
- (Fajmon 2020)** Fajmon, B.: Přínos Genesis 1 až 4 pro etiku. Seminární práce v předmětu Teologická etika, zveřejněno na internetu (2020): <http://www.rozhovor.cz/genesis/etika-v-gn-verze-03.pdf>.
- (Grün, Seufferling 2000)** Grün, A., Seufferling, A.: Spiritualita stvoření – Čtyři cesty k budoucnosti. Kostelní Vydří 2000, 78 stran.
- (McGrath 2001)** McGrath, A. E.: Křesťanská spiritualita. Volvox Globator 2001, 310 stran.
- (Stevens 1993)** Stevens, R.P.: The Disciplines of the Hungry Heart – Christian Living Seven Days a Week. Harold Shaw 1993.